

พินิจพจน์พระครุฑแก้ว จันใจ

นันทา ขุนภักดิ์*

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์เป็นลำดับที่ ๙ แห่งมหจักรีบรมราชวงศ์ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๕ หรือเมื่อ ๔๑ ปีล่วงมาแล้ว นับแต่บัดนั้นมาจนบัดนี้ พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่อันอำนวยประโยชน์สุขแก่พสกนิกรทุกด้านเป็นอเนกอนันต์ ทรงกระทำทุกวิถีทางที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ยากของประชาชนโดยทรงตั้งพระราชหฤทัยมั่นที่จะถือเอาประโยชน์สุขของมหาชนส่วนรวมเป็นพระราชประสงค์อันสูงสุด จนปรากฏผลเป็นที่เข้าใจของปวงชนชาวไทยทั่วไปว่า “ฝนแล้งก็ต้องขอฝนหลวง น้ำท่วมก็ต้องเสด็จไปแก้ไข ป่าไม้ก็ต้องทรงปลูก ลูกเจ็บก็ต้องแพทย์หลวงรักษา กุ้งปลาก็ต้องทรงปล่อย เลิกฝนบนดอยก็ต้องทรงช่วยชาวเขาทำกิน ปฏิรูปที่ดินก็ไม่พินพระราชภาระ ทุกเรื่องที่จะทำให้ราษฎรร่มเย็นแล้วแต่เป็นโครงการในพระราชดำริทรงเนน”

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงสนพระราชหฤทัยในวิชาความรู้หลายแขนง ทรงเป็นนักคิด นักค้นคว้า นักวิชาการ และนักปฏิบัติ พระปรีชาสามารถในด้านต่างๆ ปรากฏเป็นที่ประจักษ์แก่ตาโลกจนได้รับการถวายพระสมัญญานามว่า ทรงเป็นนักดนตรี นักกีฬา นักปรัชญา นักอักษรศาสตร์ นักภาษาศาสตร์ นักวาดรูป นักถ่ายภาพ นักพัฒนา นักจิตวิทยา นักการทูต นักการปกครอง นักการทหาร นักการศาสนา นักเศรษฐศาสตร์ นักการเมือง นักวิชาการ หนังสือพิมพ์ นักสังคมสงเคราะห์ และนักประวัติศาสตร์ ไม่เพียงเท่านั้น พระองค์ยังมีพระราชกรณียกิจที่สำคัญซึ่งเป็นที่ยอมรับและยกย่องของทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ด้วยพระเกียรติคุณของพระองค์อีกประการ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

หนึ่ง คือทรงเป็นนักพูดที่มีฝีพระโอษฐ์เป็นเอก
กล่าวคือ ไม่ว่าจะทรงพบปะกับผู้ใด จะทรง
พระปรีชาสามารถในการที่จะมีพระราชดำรัส
กับผู้นั้นในเรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวเขา ทรงมี
เหตุผลที่จะโน้มน้าวจิตใจประชาชนให้เห็น
ด้วยกับพระราชดำรัสและบังเกิดความจงรัก
ภักดีได้อย่างน่าพิศวง ยังมีเรื่องราวให้หยิบ
ยกนำมาเล่าสู่กันฟังมากมาย เนื่องจากในปี
หนึ่ง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระ
มหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรม
ราโชวาทและพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ
แก่บุคคลต่างวัย ต่างอาชีพ และต่างศาสนา
ไว้เป็นจำนวนมาก แม้เมื่อเสด็จพระราช
ดำเนินไปต่างประเทศก็ทรงมีพระบรมราโช
วาทและพระราชดำรัสเป็นที่ประทับใจและ
เป็นที่ชื่นชมยินดีแก่ผู้ฟังทั่วกันที่ทรงมีพระ
ราชปฏิภาณแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้
หรือทรงโต้ตอบได้อย่างทันที่ทันควันทันทีทัน
กันปรากฏเป็นที่ครึกครื้นมาก ทั้งทรงมีพระ
อารมณ์ขัน ทรงช่างสังเกต ทรงมีความจำดี
และเอาพระราช หฤทัยใส่ต่อเหตุการณ์รอบ
พระองค์ ทรงสามารถนำเข้าไปประกอบพระ
ราชดำรัสให้น่าสนใจชวนผู้ฟังให้ติดตามฟัง
ได้ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะต้องตรัสเป็นภาษา
ฝรั่งเศส เยอรมัน หรืออังกฤษ ก็มิได้เป็น

อุปสรรคต่อพระองค์ประการใด สามารถ
ตรัสได้อย่างเชี่ยวชาญคล่องแคล่วไม่ติดขัด
เป็นต้นว่า เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๐๓
ได้เสด็จเยี่ยมชอหลัวตเมื่อคราวเสด็จเยือน
อเมริกา ทางกระทรวงการต่างประเทศอเมริ
กาได้กำชับพวกชอหลัวตและนักหนังสือพิมพ์
ไว้อย่างหนักมิให้ผู้ใดเอ่ยถึงภาพยนตร์เรื่อง
“เดอะ คิง แอนด์ ไอ” เป็นอันขาด

แต่หลังจากที่สมาคมภาพยนตร์แห่ง
อเมริกาได้ถวายพระกระยาหารกลางวันเป็น
เกียรติแก่พระองค์แล้วได้ทรงมีพระราชดำรัส
ตอนหนึ่งความว่า

....ฉันขอกล่าวว่า วันนี้เป็นวันที่เรา
มีความสุขยิ่งวันหนึ่ง เรากำลังลอย
อยู่บนเมฆและกระหนปไหลไปกับเหล่า
ดารา ดาราเหล่านั้นส่องแสงไปทั่วท้อง
จักรวาล และคนไทยเราส่วนมากก็
นิยมดูภาพยนตร์ และมักชอบพวก
ดาราคนโปรดของตนเป็นอย่างมาก
ฉันรู้สึกเสียใจที่จะต้องกล่าวว่า บรรดา
“แฟน” หนุ่ม ๆ สาว ๆ บางทีก็มี
ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับตัวดารา
ภาพยนตร์เสียยิ่งกว่าวิชาต่าง ๆ ใน
โรงเรียนเสียอีก....

ผู้ร่วมโต๊ะเสวยบางคนที่เป็นดาราดาราพยนตร์ต่างพากันยิ้มด้วยความตกใจ แต่ที่ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สุดคือตอนที่ทรงมีพระราชดำรัสแบบ “เล่นคำ” เป็นภาษาอังกฤษว่า “Now I would like to confide something and this is between *the king and you*. It’s about *the King and I*.” และอีกครั้งหนึ่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีนาถไปยังสถานทูตประเทศแคนาดา เมื่อพระราชทานสัมภาษณ์เสร็จแล้วจึงเสด็จฯ ไปที่กันทรลักษณ์ นายกรัฐมนตรีถวายพระกระยาหารกลางวัน ระหว่างเสวยนายกฯ กราบบังคมทูลถามสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงขัดข้องหรือไม่ ถ้าเขาจะกล่าวสุนทรพจน์เพราะไม่ได้มีในกำหนดการ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอบว่าไม่ทรงขัดข้อง แม้จะต้องตรัสเป็นภาษาฝรั่งเศสก็ตาม นายกฯ จึงลุกขึ้นพุดกลอนสด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ตรัสตอบสดๆ เหมือนกัน เมื่อฟังพระราชดำรัสจบแล้ว นายกฯ หันไปทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระปรีชามาก ทรงจับข้อความในสุนทรพจน์ได้หมด และทรงตอบได้ทุกข้อ

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระปรีชาในด้านการพูดไม่ด้อยไปกว่าท่านอื่นๆ ที่ได้มีผู้กล่าวถึงไว้เป็นจำนวนมากแล้วนั้น เนื่องมาจากพระองค์ทรงมีหลักการพูดเป็นต้นว่า ทรงรู้เรื่องที่จะพูดอย่างถ่องแท้ว่า จะต้องตรัสแก่ใคร ที่ไหน อย่างไร และจะทรงเตรียมพร้อมก่อนพูดเสมอ

ทรงเตรียมพร้อมก่อนพูด

ก่อนการพูดทุกครั้ง ผู้พูดต้องเตรียมให้พร้อมทั้งจิตใจและเนื้อหาสาระ การเตรียมจิตใจให้พร้อม คือต้องมีอารมณ์ผ่องใส มีความปรารถนาดี และมีความกระตือรือร้นที่จะชนะใจผู้ฟัง ส่วนการเตรียมเนื้อหาสาระให้พร้อมนั้น คือเตรียมเนื้อเรื่องให้เหมาะกับผู้ฟัง เหมาะกับเวลาและเหมาะกับโอกาสที่จะพูดในคราวนั้น รวมทั้งเหมาะกับบุคลิกและอุปนิสัยของผู้พูดด้วย ซึ่งเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐและแคนาดา ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จไปในงานเลี้ยงรับรองที่จวนข้าหลวงในมอนทรีออลจนถึงสองทุ่มกว่า จึงเสด็จฯ ขึ้นเครื่องบิน เสดวยพระกระยาหารค่ำบนเครื่องบิน กว่าเสวยเสร็จก็ห้าทุ่ม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทูลเตือนให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเข้าที่บรรทมทันทีเนื่องจากเมื่อคืนก่อนเข้าในที่บรรทมน้อยมาก ในหลวงตรัสปฏิเสธทรงอ้างว่าจะต้องเตรียมพระราชดำรัสก่อนโดยรับสั่งว่า “ต้องเตรียมให้พร้อมไว้เสมอ แต่บางครั้งก็ไม่ได้ใช้ เพราะเวลาเขากล่าวสุนทรพจน์สด ๆ มา ใครจะควักกระดาษขึ้นมาอ่านได้ เราก็ต้องสด ๆ ตอบไปเหมือนกัน” ซึ่งตรงกับที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล่าว่า

....ราชเลขาธิการจะเข้าเฝ้าฯ ถวายพระราชดำรัสที่เตรียมไว้ เพราะราชเลขาฯ ทราบดีว่าแม้จะเตรียมไว้แล้วอย่างไร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็โปรดที่จะทอดพระเนตรก่อน และทรงแก้ไขเอง บางครั้งก็ทรงเขียนเองใหม่ทั้งหมด และบ่อยครั้งที่เคียวที่กระแสรราชดำรัสที่ทรงตระเตรียมไว้นั้น ไม่ใคร่ได้นำขึ้นมาใช้ เพราะต้องทรงคิดตอบด้วยพระปรีชาสามารถสด ๆ เสียเป็นส่วนใหญ่....

ทรงรู้จักวิธีพูด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้จักวิธีพูดเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของพระองค์ไปยังผู้ฟังเป็นอย่างดี ทรง

รู้ว่าเมื่อใดควรตรัสจับพจน์อย่างมีปฏิภาณเป็นต้นว่า ในโอกาสที่มีผู้กราบบังคมทูลขอร้องให้ตรัสโดยที่ไม่มีกำหนดการระบุไว้ ถึงกรณีของนายกรัฐมนตรีแคนาดาที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว จึงเมื่อพระองค์สามารถตรัสได้ทันทีที่ทันควันในโอกาสนั้นผู้ฟังย่อมพึงพอใจในพระปรีชาเชิงการพูดของพระองค์ที่ถึงแม้จะไม่ทรงทราบล่วงหน้ามาก่อนว่าจะต้องมีกระแสรราชดำรัสเรื่องนั้นในตอนนั้นก็ตาม นอกจากนี้พระองค์ก็ยังทรงตระหนักดีอีกด้วยว่าเมื่อใดควรตรัสตามที่ใดทรงเตรียมไว้ล่วงหน้าโดยราชเลขาธิการหรือทรงร่างเอง หรือเมื่อใดควรทรงอ่านต้นฉบับ แต่ที่แน่นอนคือพระองค์จะไม่ทรงท่องมาตรัสเด็ดขาด

ทรงรู้จักสร้างการพูดให้น่าสนใจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้จักสร้างการพูดให้น่าสนใจโดยทรงคำนึงถึงส่วนประกอบที่ทำให้พระบรมราชาไมตรีหรือพระราชดำรัสของพระองค์น่าสนใจมีชีวิตชีวา เช่น ทรงใช้สำนวนและท่าทางประกอบการพูด ดังตัวอย่างเมื่อครั้งเสด็จไปพระราชทานพระราชดำรัสในพิธีทูลเกล้าฯ ถวายปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ณ มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย พระองค์ทรง

ถูกลบล้างพระเกียรติและเกียรติภูมิของชาติไทย อย่างรุนแรงจากนักศึกษากลุ่มหนึ่งด้วยการ ถูบท้ายที่มีข้อความ กล่าวร้ายต่อพระองค์ท่าน และส่งเสียงโห่ป่นสาอยู่ตลอดเวลา แต่พระองค์ก็เสด็จพระราชดำเนินไปยืนกลางเวที พระพักตร์สงบเฉย เมื่อเสียงปรบมือที่ดังสนั่น หวั่นไหวในหอประชุมเงียบลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดพระมลาที่ทรงคู่กับฉลองพระองค์ครุยแล้วทรงหันพระองค์ไปโค้งคำนับ กลุ่มที่ส่งเสียงเอะอะอยู่ข้างนอกอย่างดงมและ นึกที่สุด แยมพระโอรสผู้เล็กน้อย พระนครมี แวเวยะหยันแฝงอยู่ แต่พระสุรเสียงราบเรียบ ยิ่งนัก พลางรับสั่งว่า “ขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอันมากในการต้อนรับอันอบอุ่นและ สุภาพเรียบร้อยที่ท่านแสดงต่อแขกเมืองทุก ท่าน” ตรัสเพียงเท่านั้นเอง แล้วก็หันพระ องค์มารับสั่งต่อกับผู้ที่นั่งฟังอยู่ในหอประชุม เสียงฮันนั้นเงียบลงทันทีราวกับปีศาจวิเศษ แล้ว ตั้งแต่นั้นมาก็ไม่มีอะไรอีกเลย ทุกคนทั้งข้าง นอกและข้างในต่างนั่งฟังพระราชดำรัสเฉย ทำทางอุบคิต พระราชดำรัสวันนั้นนับว่ามี รับสั่งสด ๆ โดยไม่ต้องทรงร่างเลย

ส่วนทางด้านการใช้ภาษานั้น ทรงใช้ ถ้อยคำง่าย ๆ ทรงไปตรงมา ฟังรู้เรื่องทันที ทันใดอย่างไทยแท้และซาบซึ้ง เช่น รับสั่งถึง

การออกกำลึงกายว่า “ถ้าออกกำลึงกายน้อย ไปจะเฉา ออกกำลึงกายมากเกินไปจะชั่ว” หรือ ทรงใช้คำซ้ำกันเน้นให้น่าสนใจ เป็นต้นว่า “ความดีนั้นไม่ต้องแย่งกัน ความดีนั้นทุกคนทำได้ และความดีนั้นทำแล้วก็ดี ตามคำว่า ‘ดี’ นั้น ดี ทั้งนั้น จะนั้นถ้าช่วยกันทำดี ความดีนั้นก็จะ ใหญ่โต จะดียิ่ง ดีเยี่ยม” และทรงใช้คำคล้องจอง ในบางครั้งถึงพระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงดนตรี ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๒ ตอนหนึ่ง ว่า “...ท่านอธิการบดีได้ขอเป็นลำดับแรกที่จะ ใ้ให้พร แต่ตามประเพณีของเราการให้ พรนั้นให้ทีหลัง คือว่า พุ่ดก่อนให้พรทีหลัง...” นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงใช้ถ้อยคำภาษาที่ แสดงถึงการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง ถึงพระราช ดำรัสที่พระราชทานเนื่องในวันการศึกษาสัม พันธ์ (วันทรงดนตรี) ของวิทยาลัยวิชาการ ศึกษา ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร) เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๒ โดยทรงเล่าถึงเหตุการณ์วันที่เสด็จฯ พระราชทานปริญญาบัตร หลังจากทรงทำฟัน เสร็จมาใหม่ ๆ ถึงความตอนหนึ่งว่า

....เวลาประมาณบ่ายโมงครึ่งก็ยังไม่ได้รับประทานอาหาร ก็รับประทานไม่

ไหวปากมันชาหมดเพราะยาที่เขาฉีดไว้ ประมาณบ่ายสองโมงกว่า ๆ ก็ต้องมาที่นี่...ที่ที่แจกปริญญา ฤทธิ์ของยาที่ยังอยู่ก็ยังไม่หายดี แต่ว่าหน้าตาไม่ค่อยดี ก็แจกปริญญาไปนับจำนวนไป นับจำนวนผู้ที่มารับปริญญา แล้วก็ดูหน้าพิกา นับไปนับมา แจกไปแจกมาก็มีคนหนึ่งทำให้ตกใจ เขาเดินเข้ามารับปริญญา แล้วก็ด้วยความพอใจของเขา เขาร้องออกมาว่า “ทรงพระเจริญ” ที่จริงก็แปลกหน่อยหนึ่งในพิธี...ความจริงตอนนั้นก็กำลังหลับในอยู่ ก็ตกใจตื่นบังเอิญตอนนั้นการแจกปริญญาก็ส่วนแจกปริญญา ส่วนปวดฟันก็ส่วนปวดฟัน ส่วนหลับในก็ส่วนหลับใน เมื่อเสียงเขาบอกว่า “ทรงพระเจริญ” มาต้องโสตประสาทก็ตกใจตื่นทั้งตัว หลังจากตกใจตื่นขึ้นมาอาการปวดฟันหายไปจริง ๆ นี่พูดกันตามวิสัยของนักวิทยาศาสตร์หรือนักวิจัย รู้สึกว่ากระป๋องระเบิดว่าที่จะแจกปริญญาต่อไป ทำด้วยความรู้สึกตัวด้วย แล้วก็ทำให้รู้สึกว่าเรามีกำลังใจที่เขาบอกว่า “ทรงพระเจริญ” นั้นนะ เขาก็ทำความ

ตั้งใจทำความดีแทนของเขา แต่ทำให้เกิดผลดี ทำให้รู้สึกว่าเขาเอาใจช่วย อย่างงานอื่น ๆ ก็เข้าใจว่าเหมือนกัน เวลาเราเหนื่อยล้ารู้สึกว่ามีคนเอาใจช่วย ที่เห็นใจ แล้วพยายามทุกอย่างที่จะทำเพื่อให้งานทั้งปวงลุล่วงไปด้วยดี มันก็เป็นการสนับสนุน แล้วก็เป็นการดีสำหรับส่วนรวม เพราะว่างานก็ลุล่วงไปด้วยดี ลงท้ายก็ปรากฏว่า งานแจกปริญญา ลุล่วงไปด้วยดี....

ทั้งทรงมีความจริงใจในการพูดอย่างแท้จริง และทรงเตือนให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของความจริงใจ ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะซึ่งเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๒๕ ว่า

....ได้หายหน้าไปหลายเดือน ซึ่งตามธรรมดาข้าราชการซึ่งป่วยกันได้ก็ลาป่วย เมื่อลาป่วยนานเกินไปก็ต้องลาออกจากราชการเพราะไม่สามารถปฏิบัติงาน แต่นี่ก็ป่วยเกินสามเดือนที่หายหน้าไปก็เป็นเวลาสี่เดือนครึ่ง เพราะอยู่ในสภาพป่วย แต่ก็ต้องขอแก้ตัวว่า ที่หายหน้าไปก็ยังทำราชการ

ไว้บ้างเหมือนกัน ก็เลยต้องขอ
อนุญาตผู้บังคับบัญชาทั้งหลายให้
กรุณาไม่ไล่ออกจากราชการ...ตอนที่
ป่วยก็ได้ทราบว่าคุณคนมีความเป็น
ห่วงก็เลยปลื้มใจ ที่ทราบดีก็โดยได้
รับดอกไม้และสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ
ซึ่งเตือนว่ามีคนเขาคิดถึง ทำให้มี
กำลังใจที่จะต่อสู้กับความเจ็บป่วย

อันนี้เป็นสิ่งสำคัญคือความจริงใจ
ความเป็นห่วงซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่
ทำให้คนเราอยู่ได้ ถ้าไม่มีความเป็น
ห่วงเป็นใยกันและกัน ไม่มีการช่วย
เหลือซึ่งกันและกันก็อยู่กันไม่ได้ เชื่อ
ว่าพวกเราทั้งหลายเข้าใจดีในคำพูด
เช่นนี้ เพราะถ้าเราอยู่แล้วไม่มีความ
ปรารถนาดีต่อกัน ก็อยู่ทำไม มันแห้ง
แล้งและทงเป็นสิ่งที่ทำให้ตกต่ำ ...

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงย้ำเกี่ยวกับเรื่องความ
จริงใจอีกว่า “ความจริงใจเป็นสิ่งสำคัญที่สุด
เพราะคนเราถ้ามีความจริงใจแล้วก็เป็นคนที่น่า
รัก ถ้าเป็นคนที่น่ารักแล้ว เข้าใจว่าอันตรายทั้ง
หลายก็จะไม่มี” ตลอดจนทรงบอกจุดมุ่งหมาย
ของการพูดให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มชัด เช่น รับสั่ง
กับสุเมธ ตันติเวชกุล ผู้อำนวยการสำนักงาน
เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสาน

งานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือ
กปร. เมื่อครั้งเข้าเฝ้าฯ กราบบังคมทูลถวาย
ตัวครั้งแรกว่า “มาทำงานกับฉัน ฉันไม่มี
อะไรจะให้ นอกจากความสุขที่เราจะมีรวม
กันในการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น”

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ พระองค์
จะไม่ทรงพูดมาก เพราะทรงเห็นว่าไม่มีประ
โยชน์ ถึงพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระ
ชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๒๙ ตอนหนึ่งว่า

....ก็ไม่ต้องพูดมากกว่านี้ เพราะ
ถ้าพูดมากกว่านี้ท่านก็จำไม่ได้ และก็
เมื่อท่านทั้งหลายจำไม่ได้แล้วก็ไม่มี
ประโยชน์ ถ้าจำไม่ได้ก็กลายเป็นพูด
น้ำท่วมทุ่งก็เป็นสิ่งที่ไม่ชอบกัน....
และถ้าหากว่าสิ่งใดที่ดีที่ได้พูดไปขอ
ให้ท่านได้ไปพิจารณาให้เป็นประโยชน์
สิ่งใดที่ไม่เป็นประโยชน์ อันนี้กล่อม
เสียดีกว่า....

ในบางโอกาสพระองค์จะทรงใช้
พระสุรเสียงนุ่มนวลหนักแน่น แสดงถึงพระ
มหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น เช่น คราวที่พระ
องค์เสด็จฯ พระราชทานปริญญาบัตร ณ หอ
ประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒
พฤศจิกายน ๒๕๒๘ อันเป็นวันสุดท้ายของ
พระราชพิธี วันนั้นเกิดอุบัติเหตุไฟฟ้าดับ ทำ
ให้บัณฑิตใหม่จำนวนห้าคนไม่ได้ถ่ายรูป แต่

โดยที่ไม่มีผู้ใดคาด เมื่อกระแสไฟฟ้ามาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหันไปรับสั่งกับอาจารย์ผู้หนึ่งตรงใกล้ที่ประทับว่า “ให้บัณฑิตหาค้นเมื่อตอนไฟดับนั้นมารับใหม่ เขาจะได้มีรูป” เป็นพระสุรเสียงที่ทึมนุ่มนวล และหนักแน่นซึ่งมาจากพระราชหฤทัยที่เปี่ยมด้วยพระเมตตาคุณและพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยทรงตระหนักอย่างลึกซึ้งว่าบัณฑิตทั้งห้าคนนั้นจะรู้สึกผิดหวังเพียงใดที่ไม่มีรูปในวันสำคัญของตน กอปรกับทรงละเอียดลออและด้วยพระราชอุปนิสัยที่ทรงประณีตละเอียดอ่อน ทำให้ทรงเห็นว่า ควรจะให้บัณฑิตใหม่ทุกคนมีกำลังใจที่จะได้รับความสุขทางใจในวันสำคัญแห่งชีวิตของเขา บรรดาคณาจารย์และผู้เกี่ยวข้อง ณ ที่นั้น รวมทั้งพ่อแม่และญาติมิตรของบัณฑิตทั้งห้าคนล้วนต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ ล้นเกล้าฯ ครั้นนั้นโดยทั่วกัน

สิ่งหนึ่งที่พระองค์ทรงสร้างการพูดให้น่าสนใจ คือ ทรงใช้อารมณ์ขัน เพราะอารมณ์ขันเป็นยาวิเศษที่ช่วยให้การพูดไม่จืดชืด เสริมผู้พูดให้มีเสน่ห์น่าสนใจยิ่งขึ้น ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้ฟัง การรู้จักใช้อารมณ์ขันให้เหมาะสมย่อมช่วยสร้างบรรยากาศให้มีความสนุกสนานสดชื่นแจ่มใสได้เสมอ

ซึ่งสังเกตได้จากครั้งหนึ่งมีนักหนังสือพิมพ์ฝรั่งถามถึงบทกวีตามว่า “รู้สึกว่พระพักตร์จะเกรียดยอยู่ตลอดเวลา ทำไมไม่ทรงยิ้มบ้าง” รับสั่งตอบว่า “หน้เง ‘ยิ้ม’ ของฉัน” พลางทรงชี้ไปที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อาจกล่าวได้ว่า บรรดาข้าราชการบริพารและผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีโอกาสเฝ้าได้เบื้องยุคลบาทอย่างใกล้ชิดต่างทราบเรื่องทีพระองค์ทรงมีอารมณ์ขันเป็นอย่างดี แล้วมักเล่าสู่กันฟังด้วยความชื่นชมในพระอารมณ์ขันของพระองค์อยู่เสมอ

ประธานองคมนตรีเคยเล่าว่า ผู้เฝ้าคนหนึ่งร้องบอกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “พ่อหลวงครับ วันหลังนิมนต์มาเยี่ยมผมอีกนะ” ได้ตรัสตอบไปว่า “มาซิถ้าไม่ติดกิจนิมนต์ที่อื่น”

วิลาศ มณีวัตเล่าว่า ในการเสด็จออกเยี่ยมชาวเขานั้น บางครั้งก็มีการปั่นเขากันด้วย มีอยู่คราวหนึ่งหลังจากปั่นขึ้นไปบนสันเขาสูงใหญ่ลูกหนึ่ง มีผู้กราบบังคมทูลถามพระเจ้าอยู่หัวว่า ภูเขาสูงใหญ่ที่ปั่นเมื่อบายวานขึ้นกับลูกนี้ ลูกไหนจะสูงกว่ากันในหลวงทรงมีพระราชดำรัสตอบว่า “ลูกวานขึ้นสูงกว่า เพราะฉันเคยแวะมาบ่มถึงห้าลูกกว่าจะถึงยอด แต่วานนี้เพียงสามแวะมาบ่มเท่านั้น”

หรือแม้แต่ในยามประชวรเมื่อกลางเดือนกรกฎาคม ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระอาการไข้สูง พระทัยเต้นไม่เป็นส่ำ แต่ถึงทรงมีพระอารมณ์ขันอยู่ตลอดเวลา ในฐานะที่ทรงเป็นนักดนตรีได้รับสั่งกับหม่อมว่า จังหวะการเต้นของพระทัยนั้นคล้าย ๆ กับจังหวะห้าสี่ในทางดนตรี หลังจากทรงหายประชวรแล้ว จะทรงแต่งเพลงแจ๊สจังหวะห้าสี่ขึ้นสักเพลงให้ชื่อว่า “ไฮฟีเวอร์ (High Fever)”

มีอยู่ครั้งหนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งถาม ม.ล. ปิ่น มาลากุล ว่า “วันนี้ฉันให้ปริญญาบัตรไปกี่กิโล” ม.ล. ปิ่น มาลากุลอีกก็ไม่สามารถกราบบังคมทูลตอบได้ปีต่อมาจึงได้เตรียมพร้อมขงน้ำหนักใบปริญญาทั้งหมดไว้ล่วงหน้า เมื่อถึงโอกาสจึงกราบบังคมทูลว่า “วันนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานปริญญาบัตรไปจำนวนทั้งหมด ๒๓๐ กิโลกรัม” ทรงมีพระราชดำรัสถาม ม.ล. ปิ่น มาลากุลทันทีว่า “ฉันจะต้องได้อาหารสักกี่แคลอรี จึงจะพอชดใช้กับแรงงานที่ได้เสียไป”

ม.จ. สุกัทรกิศ ติศกุล ทรงเล่าว่า มีคนพูดว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงชอบบรรทมหลับเวลา

เสด็จงาน ดังนั้นเมื่อวันประสูติทรงมีชนมายุครบห้ารอบ ท่านจึงถวายหนังสือแก่สมเด็จพระเทพรัตนฯ หนังสือเล่ม โดยทรงแต่งกลอนข้างหน้าถวายพระพรว่า ถวายพระพรทูลกระหม่อมจอมประชา ไร้โรคปราศสุขทุกสมัย อย่าประทับเอนพระองค์ทรงหลับใน คุจดังใจข้าพระพุทธเจ้าน้อมเกล้าฯ เทอญ ต่อมา ม.จ. สุกัทรกิศ ติศกุล มีโอกาสได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนฯ ตรัสว่า “ไอ้พรวนนี่ใช้ไม่ได้เลย” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงทราบ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรที่มหาวิทยาลัยศิลปากร สมเด็จพระเทพรัตนฯ ก็เสด็จมาทรงหลับพระเนตรอีก ในหลวงทรงถามว่า “อาจารย์ห้ามไม่ให้หลับหรือเปล่า” สมเด็จพระเทพรัตนฯ ทูลตอบว่า “ห้าม ห้ามเป็นกลอน” ในหลวงรับสั่งถามต่อไปว่า “แล้วหลับเป็นกลอนหรือเปล่า”

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงรู้จักสร้างการพูดให้น่าสนใจ โดยทรงใช้ความเปรียบให้ผู้ฟังรู้สึกประทับใจ ถึงพระราชดำรัสเมื่อคืนวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๐ ที่พระราชทานแก่นักธุรกิจที่มีชื่อเสียงของอเมริกาซึ่งเป็นประธานกรรมการของหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงและคณะกรรมการพิพิธภัณฑ

เมโทร โปลิตันโดยรับสั่งแสดงความเห็นในเรื่องการ จะช่วยรักษาสันติสุขให้แก่โลกด้วยการระงับคำพูดที่บางคนถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ความจริงให้ผลร้ายมาก ซึ่งคนนั้นมีนักธุรกิจและนักหนังสือพิมพ์มาในงานมาก พอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งจบลง พวกเขาคบมือกันกราวใหญ่ พอใจในพระราชดำรัสที่ทรงอุปมาอุปไมยไว้ดังนี้

....ผู้ที่มีหน้าที่สื่อข่าวก็ดี หรือมีหน้าที่ประสานความเข้าใจระหว่างคนหลายชาติหลายชนก็ดี ควรสำนึกอยู่เสมอว่างานของเขาเป็นงานสำคัญและมีเกียรติสูง เพราะหมายถึงความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ในการร่วมกันสร้างสันติสุขให้แก่โลก การแพร่ข่าวโดยขาดความระมัดระวัง หรือแม้แต่คำพูดง่าย ๆ เพียงนิดเดียว ก็สามารถทำลายงานที่ผู้มีความปรารถนาดีทั้งหลายพยายามสร้างไว้ด้วยความยากลำบากเป็นเวลาแรมปี หากจะแก้ตัวว่าการพูดพล่อย ๆ เพียงสองสามคำนี้เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่น่าจะเก็บมาถือเป็นเรื่องใหญ่เลยก็ไม่ถูก เหมือนฟองอากาศนิดเดียว ถ้าเข้าไปอยู่ในเส้นเลือดก็จะสามารถปลิดชีวิตคนได้

ทั้งคน และนำตาลหวาน ๆ ก่อนเล็กน้อยทีเดียวถ้าใส่ลงไปในถั่งน้ำมันรถก็จะทำให้เครื่องจักรดี ๆ ของรถเสียได้โดยสิ้นเชิง....

ทรงมีศิลปะการพูด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีศิลปะการพูด ทรงมีพระปรีชาในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิดให้ผู้ฟังเข้าใจ เห็นใจ ประทับใจ และชื่นชมได้ตามพระราชประสงค์ ตลอดจนทรงสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสคล้อยตามและปฏิบัติตามอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทรงมีพระอารมณ์ขัน ทำให้ผู้ฟังทั้งหลายชื่นชมดังได้กล่าวมาแล้วอันนับเป็นศิลปะการพูดย่างหนึ่ง นอกจากนี้พระองค์ยัง *ตรัสในสิ่งที่ควรตรัส* ไม่ทรงกล่าวร้ายผู้ใด ดังที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถพระราชทานสัมภาษณ์แก่กลุ่มนักข่าวหญิงเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๓ ตอนหนึ่งความว่า

....พระเจ้าอยู่หัวนี้ แม้แต่อยู่ตามลำพัง ไม่เคยเห็นท่านเคยรับสั่งอะไรที่ไม่ควร ไม่เคยโปรดยกเลยที่จะว่าใครนินทาใคร ท่านไม่มีเลย ท่านไม่ชอบวิพากษ์วิจารณ์ใครเลย แม้แต่

อยู่ลำพังนี้ท่านก็จะพูดสิ่งที่สร้างสรรค์
ทั้งนั้น ท่านจะสนุก อย่างเรื่องดนตรี
เรื่องเรือใบ ตอนนั้นท่านก็จะสนุกกับ
การพัฒนา ท่านก็พูดแต่พัฒนาแผน
ที่ของท่าน ท่านไม่รับส่งเรื่องที่ไม่
กระทบหรือใส่ร้าย หรืออะไรกับใคร
ต้องคนอยู่ใกล้พระองค์นี้ถึงจะเห็น....

ทั้งยัง ตรัสให้ผู้ฟังสบายใจ เช่น เมื่อประมาณ
๓๕ ปีมาแล้ว ได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ที่หมู่บ้าน
กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินี
นาถได้เสด็จไปเยี่ยมราษฎรของพระองค์ และ
ได้มีพระราชดำรัสแก่ราษฎรว่า “ฉันเอา
และผ้ามาให้” กับหญิงสาวคนหนึ่งซึ่งมาเผ่า
ทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดก็ได้รับสั่ง
ว่า “สวตมนต์เข้าซ้าย น้าจะไถ่ลด” โดย
เฉพาะบรรดาข้าราชการทหารและตำรวจที่ได้
รับบาดเจ็บ พระองค์จะทรงมีพระทัยกระวน
กระวายอยากจะเสด็จ ๖ ไปพบไปจับต้องถาม
อาการของเขาเหล่านั้น ซึ่งทรงเปรียบเสมือน
ลูกของพระองค์ท่าน เคยรับส่งบ่อย ๆ กับ
บรรดาข้าราชการบริพารที่โดยเสด็จว่า “ฉันเป็น
ห่วงลูกของฉันที่อยู่ตามชายแดน” จึงเมื่อมี
ผู้กราบบังคมทูลทักท้วง การเสด็จพระราช
ดำเนินเยี่ยมตำรวจชายแดนและราษฎรจังหวัด
พัทลุงเมื่อพฤศจิกายน ๒๕๑๓ โดยขอให้ทรง

รอสถานการณ์ดีขึ้นกว่าขณะนั้นก่อน ได้รับ
สั่งว่า “ราษฎรเขาเสี่ยงภัยมากกว่าเราหลายเท่า
นัก เพราะเขาต้องอยู่กินที่นั่นยังอยู่กันได้
แล้วเราจะขลาดแม่แต่จะไปเยี่ยมเยียนทุกข์สุข
ของเขาเจียวหรือ” และยัง ตรัสในสิ่งที่เกิด
ประโยชน์ เช่น พระราชทานคำสั่งสอนเกี่ยว
กับการทำงานแก่ ม.ร.ว. ทงน้อย ทงใหญ่
วิทยากรพิเศษสำนักราชเลขาธิการ ฯ ความว่า

....ต้องจำไว้นะ ว่างานทุกอย่างนั้น
นะมีด้านหน้าและด้านหลังเหมือน
เหรียญบาท งานด้านหน้านั้น มี
คนทำกันเยอะแยะ และมีคนแย่งกัน
ทำ เพราะมีผลเห็นได้ชัด และก็ปุน
บำเหน็จกันได้เต็มที่ แต่งานด้านหลัง
นี้ไม่ปรากฏต่อสายตาของคนนะ ต้อง
เป็นคนที่เข้าใจงานและหน้าที่ของตัว
จริง ๆ ถึงจะทำได้ และต้องเสียสละ
ด้วย เพราะงานด้านหลังนี้เป็นงาน
ปิดทองหลังพระ ถ้าทำให้ดีแล้วต้อง
ไม่ให้เห็นปรากฏ และต้องยอมรับว่าจะ
ไม่ได้อะไรตอบแทนเลย นอกจาก
ความภูมิใจในการทำงานในหน้าที่
ของตน จำไว้อีกอย่างหนึ่งคือ งาน
ของพระมหากษัตริย์ที่แท้ส่วนใหญ่
เป็นงานด้านหลังนี้....

หรือพระราชทานบรมราชโองการให้เลื่อนสถินักเขียนที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๑๓ ถึงความตอนหนึ่งว่า

....นักเขียนมีปากกาคมยิ่งกว่าอาวุธ จึงควรเขียนด้วยเจตนาที่ถึงามซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง คนเขียนเก่งแต่มีความคิดอันไม่ถึงามแฝงอยู่ ก็สู้คนเขียนไม่เก่งแต่มีความคิดเห็นที่ดีไม่ได้ ขอให้ให้นักเขียนใช้ปากกาไปในทางสร้างสรรค์ประเทศและสังคม พยายามรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีศีลธรรมและวัฒนธรรมของเราไว้ ซึ่งก็เท่ากับนักเขียนได้ช่วยตนเองเพราะนักเขียนก็เป็นคนหนึ่งของสังคมไทยด้วย....

อนึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังตรัสให้ถูกต้องกับสถานการณ์ ถึงเหตุการณ์ “วันมหาวิปโยค” ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งศูนย์นิสิตนักศึกษาได้เป็นผู้นำประชาชนดำเนินการประท้วงรัฐบาลเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญจึงเกิดการจลาจลเผาทำลายการรัฐบาล เช่นสำนักงานสลากกินแบ่ง สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตและหลักเลียงภาษีอากร และ

กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า รัฐบาลได้นำทหารเข้ามาปราบจลาจล มีผู้คนล้มตายหลายคนและถึงขั้นขยายเป็นความปั่นป่วนรุนแรงขึ้นทั่วกรุงเทพมหานครพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระเมตตาพระราชทาน และความจริงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระองค์ทรงแก้ไขสถานการณ์ที่เลวร้ายนั้นให้ดีขึ้นได้ โดยทรงปรากฏพระวรกายทางวิทยุโทรทัศน์ พระราชทานพระราชดำรัสเตือนสติและปลอบโยนแก่ทุกฝ่ายเมื่อเวลา ๑๙.๔๐ น. ถึงความตอนหนึ่งว่า

....วันนี้เป็นวันมหาวิปโยคที่น่าเศร้า สลดใจอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย....มีการขว้างระเบิดขวดและยิงแก๊สน้ำตาขึ้น ทำให้เกิดปะทะกัน และได้มีคนที่ได้รับบาดเจ็บหลายคน ความรุนแรงได้ทวีขึ้นทั้งพระนครถึงขั้นจลาจล และยังไม่สิ้นสุดมีคนไทยด้วยกันต้องเสียชีวิตนับร้อย

ขอให้ทุกฝ่ายทุกคนจงระงับเหตุแห่งความรุนแรงด้วยการตั้งสติยับยั้งเพื่อให้ชาติบ้านเมืองคืนสู่สภาพปกติเร็วที่สุด....

และได้ทรงปรามฝ่ายรัฐบาลมิให้ทำร้ายประชาชนของพระองค์ว่า

....ขอให้ทางฝ่ายรัฐบาลอย่าได้ทำร้าย
แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชา
ชน เป็นอันขาด ไม่ว่าเจ้าหน้าที่
ของรัฐบาลจะถูกยั่วโทสะอย่างไร และ
ถึงแม้จะมีการทำร้ายตำรวจทหารก่อน
ด้วยมีดไม้หรือแม้แต่ระเบิดขวด ก็
ขออย่าได้ทำร้ายตอบ....

ต่อมาได้มีกระแสพระราชดำรัสแนะนำให้จอม
พลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี จอมพล
ประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและ
พันเอกณรงค์ กิตติขจร กราบบถวายบังคม
ลาออกจากตำแหน่งเดินทางออกนอกประเทศ
พร้อมกันนั้นก็มีพระราชทานนายสัญญา ธรรม
ศักดิ์ องคมนตรีมาเป็นนายกรัฐมนตรี ถึง
พระราชดำรัสความว่า

....อนึ่งเพื่อขจัดเหตุร้ายนั้น จอมพล
ถนอม กิตติขจร ได้ขอลาออกจาก
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อคำวันนั้น
ข้าพเจ้าจึงแต่งตั้งให้นายสัญญา ธรรม
ศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี

ขอให้ทุกคนทุกฝ่ายร่วมกันสนับ
สนุนเพื่อให้คณะรัฐบาลใหม่ สามารถ
บริหารงานแผ่นดิน โดยมีประสิทธิ
ภาพเต็มเปี่ยม และแก้ไขสถานการณ์

ให้คืนสู่สภาพเรียบร้อยได้โดยเร็ว ยัง
ความสงบสุขความเจริญรุ่งเรืองให้บัง
เกิดแก่ประเทศและประชาชนชาวไทย
โดยทั่วกัน

หลังจากที่กระแสพระราชดำรัสกระจายไปตาม
คลื่นอากาศครอบคลุมไปทั่วบรรยากาศเมือง
ไทยแล้วเหตุการณ์ก็คลี่คลายอย่างฉับพลัน
ในครั้งนั้นประวัติศาสตร์ได้จารึกพระปรีชา
ญาณและพระบารมีไว้ตลอดไปว่า หากปราศ
จากพระมหากษัตริย์พระองค์นี้เสียแล้ว ไม่มี
ผู้ใดจะพยากรณ์เหตุการณ์ได้ว่าประเทศไทย
จะรอดตลอดมาจนถึงบัดนี้หรือไม่

ยิ่งไปกว่านั้นพระองค์ยังตรัสให้มีคุณ
ค่าน่าสนใจถึงปรากฏในโอกาสที่เสด็จฯ ไปร่วม
ประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทยคณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ
วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๕ เป็นการส่วนพระ
องค์โดยไม่มีผู้ใดกราบบังคมทูลอัญเชิญ ทรง
เป็นประธานในที่ประชุมและทรงร่วมอภิปราย
เรื่อง "ปัญหาการใช้คำไทย" อันเป็นหัวข้อเรื่อง
ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแต่
ที่ประชุมเพื่อปรึกษาหารือถึงเรื่องปัญหาความ
เสื่อมโทรมและข้อบกพร่องในการศึกษาวิชา
ภาษาไทย การที่ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จ
พระราชดำเนินไปในครั้งนั้น เป็นการแสดง

ให้เห็นว่าทรงห่วงใยและสนพระราชนิเทศใน
เรื่องของภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง ทรงแนะนำ
ให้ระมัดระวังในการใช้ภาษาไทย ทั้งยังทรง
สนับสนุนทุกวิถีทางที่จะส่งเสริมการใช้ภาษา
ที่ถูกต้องดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่
พระราชทานนิติตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน
วันพระราชทานปริญญาบัตรเมื่อ ๙ กรกฎาคม
๒๕๐๒ ถึงความว่า

....ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า ได้มีการ
ใช้ถ้อยคำออกจะฟุ่มเฟือยและไม่ตรง
กับความหมาย อันแท้จริงอยู่เนือง ๆ
ทั้งการออกเสียงก็ไม่ถูกต้องตามอักขร
วิธี ถ้าปล่อยให้เป็นดังนี้ ภาษาของ
เราก็มีแต่จะทรุดโทรม ชาติไทยเรามี
ภาษาของเราใช้เองเป็นสิ่งอันประ
เสริฐอยู่แล้วเป็นมรดกอันมีค่าตกทอด
มาถึงเรา ทุกคนจึงมีหน้าที่จะต้อง
รักษาไว้ ฉะนั้นจึงขอให้บรรดานิสิต
และบัณฑิต ตลอดจนครูอาจารย์ได้
ช่วยกันรักษาและส่งเสริมภาษาซึ่ง
เป็นอุปกรณ์และหลักประกันเพื่อความ
เจริญวัฒนาของประเทศชาติ....

และเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๔ ได้เสด็จฯ
พระราชทานรางวัลแก่ผู้สามารถออกเสียง
ภาษาไทยได้ถูกต้องชัดเจน ซึ่งคณะกรรมการ
ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์เป็นผู้จัด

เลือกมาจากบรรดาสื่อมวลชน ทรงมีพระ
บรมราโชวาทตอนหนึ่งว่า “....ภาษาเป็นสิ่ง
สำคัญสำหรับบ้านเมือง ขอให้ร่วมมือช่วยกัน
รักษามาตรฐานของภาษาไทยไว้ อย่าให้
ทรุดโทรม....” และทรงย้ายเกี่ยวกับเรื่องนี้
อีกครั้งหนึ่งเมื่อครั้งเสด็จฯ ไปร่วมประชุม
เรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ดังกล่าวแล้ว

ด้วยเหตุนี้ จึงทรงเห็นว่าวิชาการพูด
นั้นน่าสนใจและมีความสำคัญมากดังพระบรม
ราโชวาทพระราชทานแก่คณะกรรมการและ
สมาชิกของสมาคมฝึกการพูดแห่งประเทศไทย ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ ๒๕
กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ ถึงความตอน
หนึ่งว่า

.....วิชาการพูดหรือเกี่ยวข้องกับวาท
ศิลป์เท่าที่เห็นเท่าที่คิดได้วันนี้ออกมาเป็นสาม
ส่วน ส่วนรากฐานที่เราจะต้องวิจัยรากฐาน
ของภาษาพูด ข้อที่สองก็เป็นวิชาการ วิธีที่
จะให้คำพูด วิธีพูดให้ถูกต้องให้เป็นประโยชน์
และขั้นที่สามในทางที่อาจเรียกได้ว่าทาง
ปรัชญา คือคำพูดนี้มีผลอย่างไร และควร
จะทำโดยใช้ความคิดให้ถูกต้องถี่ถ้วนธรรม มี
ปัญญา ให้เป็นประโยชน์ ไม่ให้เป็นทำลาย
ให้เป็นพลังที่สร้างสรรค์....จึงเห็นด้วยกับท่าน
ทั้งหลายว่าวิชาการพูดนี้น่าสนใจและสำคัญ
มาก....

ไม่เพียงแต่เท่านั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังตรัสได้เหมาะสมแก่โอกาสสถานที่ และบุคคล เป็นต้นว่า เมื่อเสด็จฯ เยือนลอสแอนเจลิส ในวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๐๓ คณะเทศมนตรีแห่งนครลอสแอนเจลิสและสภากิจการโลกแห่งนครได้จัดพระกระยาหารค่ำถวาย ในโอกาสนั้นพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระกระแสรับสั่งเหมาะแก่สถานที่ว่า

.....ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มานครลอสแอนเจลิส เพราะท่านทั้งหลายและข้าพเจ้าก็เหมือนลูกพี่ลูกน้องกัน ถ้าหากท่านจะถามว่าเพราะเหตุใด ก็ขอตอบว่าบ้านของข้าพเจ้าคือบางกอก แต่ขอบอกให้ท่านทราบว่า เราเรียกนครแห่งนี้ว่า “ลอสแอนเจลิส” เหมือนกันตามความหมายในภาษาไทยซึ่งตรงกับคำว่า “กรุงเทพฯ”

นครของเราทั้งสองมีความเป็นมาอย่างน่าชื่นชมในระยะใกล้เคียงกัน อย่างกระชั้นชิด ลอสแอนเจลิสเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๔ บางกอกเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเมืองพี่เมืองน้อง เท่ากับเราเป็นลูกเรียงพี่เรียงน้องนั่นเอง....

เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๐ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่นักเรียนไทยที่ห้องรับรองใหญ่ของโรงแรมปลาซ่าในนครนิวยอร์ก ซึ่งเหมาะแก่โอกาสว่า

.....คนไทยทุกคนควรภาคภูมิใจในความเป็นไทย ถือเป็นพลเมืองของชาติที่มีเอกราชมากกว่า ๗๐๐ ปีแล้ว นักเรียนไทยทุกคนจะสนองคุณชาติบ้านเมืองได้ในขณะที่อยู่ต่างประเทศ ก็โดยการวางตนเป็นผู้แทนที่ดีของประเทศ ชาวต่างประเทศไม่ว่าชาติไหน มักจะตัดสินพลเมืองของชาติทั้งชาติว่าเป็นอย่างไร จากการกระทำของคนเพียงคนเดียวอยู่เสมอ ซึ่งไม่เป็นการถูกต้องด้วยเหตุผลหรือยุติธรรมนัก แต่เป็นนิสัยของมนุษยโลก จะแก้ไขอะไรก็ลำบาก ด้วยเหตุฉะนั้นนักเรียนไทยทุกคนต้องรู้สึก ว่าตัวนั้นมีความสำคัญ การที่ได้มีโอกาสมาเรียนในต่างประเทศนับว่าเป็นประโยชน์ เพราะหลายประเทศเขามีความก้าวหน้ากว่าประเทศของเรามากในด้านวิชาการ แต่ก็อยู่ที่ตัวของเราเองด้วยที่จะพิจารณาด้วยสติปัญญา ว่าอะไรที่ควรจะรับมาเป็น

ประโยชน์แก่บ้านเมือง และสิ่งใดของ
เราที่ดีกว่าของเขาซึ่งเราควรจะได้
รักษาไว้ เช่น นำเอาวิชาความรู้กลับ
ไปช่วยบ้านเมือง....

และเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๑๑ ได้พระ
ราชทานพระบรมราโชวาทแก่บัณฑิตวิทยาลัย
วิชาการศึกษา ซึ่งเหมาะแก่บุคคล ความว่า

....ไทยเราเคารพยกย่องครูมาก สง
เคราะห์ครูเข้าไปในบุพการีรองจากบิดา
มารดา ไม่ว่าผู้ใดมียศศักดิ์ มี
อำนาจเพียงใด ก็ยังยำเกรงเชื่อฟัง
ครู ไม่ลบหลู่ ไม่ลื้มครู เพราะเรา
ถือว่าครูเป็นผู้ปลูกฝังทั้งความรู้และ
ความดีให้แก่เรา เป็นผู้ที่เป็นเราให้
เป็นคนดีมีประโยชน์ แต่ข้าพเจ้ารู้
สึกว่าทุกวันนี้ นักเรียนมีที่ทำที่แสดง
ว่าเสื่อมคลายความเคารพเชื่อฟังครู
ลง อยากให้บัณฑิตทางการศึกษา
พิจารณาความเป็นเพราะเหตุใด เป็น
เพราะเหตุที่นักเรียน เพราะสิ่งอื่น ๆ
หรือเพราะครู ข้าพเจ้าขอกล่าวกับ
ท่านว่า จิตใจของครูแต่ก่อนนั้นมาก
ด้วยความเมตตา ความเมตตาทำให้
ครูเห็นแก่ศิษย์ยิ่งกว่าเห็นแก่ตัว จึง
มุ่งที่จะสั่งสอนและอบรมศิษย์ให้มีทั้ง

ความดีและความรู้ สามารถเสียสละ
ความสุข ความสะดวกสบายและแม้
ความสนุกความคะนองได้เพื่อประ
โยชน์ของศิษย์ ครูของไทยจึงผูกมัด
ใจศิษย์ให้เคารพรักใคร่ได้มั่นคง
ท่านทั้งหลายจะได้เป็นครูต่อไป ขอให้
เข้าใจในความเป็นครูและตั้งใจเป็น
ครูให้ได้จริงจัง มีเมตตาต่อศิษย์ มี
ความมุ่งมั่นเจริญต่อศิษย์ มีความ
กล้าหาญที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง
และร่วมกันกับศิษย์ให้ดีพร้อมทั้งวิชา
ความรู้และศีลธรรมจรรยา เพื่อ
ประเทศชาติและสถาบันของครูจักได้
เจริญมั่นคงอยู่ตลอดไป....

ทรงมีศิลปประการฟัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี
ศิลปะในการฟัง ทรงแสดงให้เห็นว่า
พระองค์ทรงฟังคำพูดของเขาคด้วยความตั้งใจ
พระทัยอยากรู้ อยากฟังจริง ๆ ดังที่สมเด็จพระ
พระบรมราชินีนาถทอดถามหลังจากที่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้รับปริญญาคุณ
บัณฑิตกิตติมศักดิ์ที่วิลเลียมส์ คอลเลจและ
เสด็จ วกลับถึงที่ประทับแล้วว่า "ทำไมไปทรง
ตบพระหัตถ์ให้กับเขา (นักศึกษาสามคนที่ได้

เกียรติยศอันคับข้องออกไปอ่านบทความที่เขา
แต่งขึ้นเพื่อประกวดรับรางวัล) ไม่เห็นจำเป็น
เลย เห็นมีอาจารย์ผู้ปกครองและผู้เข้าฟัง
หลายคนไม่ได้ตอบมือ มีหน้าซำยังหน้าบึ้งตึง
โดยเฉพาะตอนบทความของผู้โจมตีการส่ง
ทหารไปเวียตนาม” รับส่งตอบว่า “ไม่รู้ตอก
หรือว่าบทความเหล่านั้น เป็นบทความที่เขา
จะได้รับรางวัลทางด้านภาษา การใช้ภาษา
ที่ถูกต้อง ใช้ภาษาที่เก่ง ไม่ใช่รางวัลทางด้าน
นโยบายกันน้ำตอบมือให้หрок เพราะว่าเขียน
ภาษาได้เพราะพริ้งมาก” ซึ่งนับว่าเป็นผลดี
จากการที่พระองค์ทรงมีศิลปะในการฟัง ทำ
ให้บังเกิดเกียรติยศทั้งสามคนนั้นที่เดิมตั้งใจ
ว่าจะเดินออกจากที่ประชุมในขณะที่มีพระราช
ดำรัสแต่ที่เขาไม่ได้ทำเช่นนั้นเพราะเขาเห็น
ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปรบพระ
หัตถ์ให้เกียรติแก่เขาทั้งสามคนแสดงว่าทรง
ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็น
ที่สัพพะทัยหรือไม่ เขาจึงอยากจะแสดงว่า
เขาเองก็ยินดีที่จะยอมรับฟังพระราชดำริของ
พระองค์ท่านบ้างเหมือนกัน อีกทั้งกรรมการ
มหาวิทยาลัยคนหนึ่งก็ได้ทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ว่า ทุกคนชอบพระราชดำรัสมาก จะเห็นได้จาก
การลุกขึ้นยืนปรบพร้อมกันหมดแล้วตอบมือ
ถวายเป็นเวลานานเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวตรัสให้ข้อคิดแก่นักศึกษาได้อย่างน่าฟัง
มาก ความว่า

.....โลกปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยการ
โฆษณาชวนเชื่อ ฉะนั้นก่อนที่คนเรา
จะปักใจเชื่ออะไรลงไป ควรพิจารณา
เหตุผลให้ถ่องแท้เสียก่อน แม้แต่สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงแนะนำ
ให้มนุษย์ใช้สติปัญญาศึกษาค้นคว้า
และไตร่ตรองให้ทราบแน่ชัดว่าคำสั่ง
สอนนั้นเป็นความจริงที่เชื่อถือได้หรือไม่
ไม่ให้สับสนว่าเชื่อเพราะว่ามีผู้บัญญัติ
ไว้....

พระราชดำรัสดังกล่าวทำให้นักศึกษาไม่กล้า
เดินออกจากหอประชุมเพราะเกรงว่าจะกลายเป็น
คนไม่ใช้สมองไตร่ตรองเสียก่อน

ทรงมีคุณธรรมในการพูด

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จะตรัสในสิ่งที่มีประโยชน์ ซึ่งก็เป็นคุณธรรม
ในการพูดประการหนึ่ง พระองค์ยังทรงสละกาล
เช่น ทุกครั้งที่ก่อนจะออกเดินทางไปที่ต่าง
ประเทศ พระองค์จะมีรับสั่งให้ทุกคนที่จะ
ตามไปในขบวนเสด็จมาเผ่าฯ แล้วทรงเตือน
ว่า “การไปครั้งนี้ของพวกเรา ทุกคนเปรียบ
เสมือนผู้แทนคนไทยทั้งชาติ ใครมีเรื่องราว

ทุกซักรันหนักรูอย่างไร ก็ให้หนักเอาเบาสู้อย่านึกว่าตภาพว่าจะได้ไปเที่ยวสนุกสนาน จะได้ไม่ผิดหวัง” หรือเมื่อสมเด็จฯ พระบรมราชินีนาถเคยทูลขอว่า “แทนที่จะไปพักผ่อนที่หัวหิน ขอให้ทรงพาครอบครัวไปพักที่เขื่อนโนลุลสักครั้งหนึ่ง” พระเจ้าอยู่หัวกลับทรงสอนว่า “คนเราถ้าไม่หวังอะไรมากนัก ก็จะไม่ผิดหวัง” และตรัสคำสัตย์จริง ดังที่พระองค์ได้พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการแก่ปวงชนชาวไทยในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระราชปณิธานของพระองค์ได้ปรากฏผลเป็นที่ประจักษ์แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด และเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ ได้เสด็จฯ ไปทรงวางพวงมาลา ณ ที่บรรจุศพของพันตำรวจเอกศรีเดช ภูมิประหมั่น ขณะนั้นภรรยาและบุตรของผู้เสียชีวิตได้ยืนเฝ้ารับเสด็จอยู่ ณ ที่นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสแสดงความเสียพระราชหฤทัยด้วย ทั้งทรงปลอบใจด้วยถ้อยคำที่เป็นความจริงว่า “คนเราเลือกเวลาตายไม่ได้ ต้องตายด้วยกันทุกคน แต่การตายในหน้าที่ เช่นนี้ เป็นการตายที่มีเกียรติยิ่ง” ตลอดจนพระ

ราชดำรัสที่พระราชทานแก่อธิบดีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๖ และอดีตรัฐมนตรีและตุลาการซึ่งเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๘ ท่านนักจิตวิทยาชาวไทยนั้นเชื่อแน่ว่าพระองค์ตรัสคำสัตย์จริงเช่นกัน ดังนี้

“...ที่เขาเรียกกันว่า ฆ่าล้างโคตรอะไรนั้น ข้าพเจ้าไม่หวั่นกลัวและไม่หนีด้วย ข้าพเจ้าจะยอมตายอยู่ที่ตรงนี้ ข้าพเจ้ายืนอยู่นี้แหละ และจะสู้แม้ว่าจะเหลืออยู่เป็นคนสุดท้ายก็ตาม” เพลงพระราชนิพนธ์ “เราสู้” จึงถือกำเนิดขึ้น ถ้อยคำและทำนองเพลงเจียบขาต เข้มคม ปลุกเร้าหัวใจคนไทยทั่วทั้งชาติ ให้เพิ่มพูนความหวงแหนแผ่นดินไทยอย่างมอบกายถวายชีวิต อุทิศให้ได้ทุกเมื่อ เพื่อปกป้องอิสรภาพของชาติไทย

นอกจากนี้พระองค์ยังตรัสสอนหวานเป็นต้นว่า เมื่อพระราชทานพระธำมรงค์เพื่อทรงหมั้น ม.ร.ว. สิริกิติ์ กิติยากร แล้วได้รับสั่งว่า “เป็นของที่มีค่ายิ่งและเป็นของที่ระลึกด้วย” และเคยพระราชทานสัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ว่า “ราชินีเป็นที่ปรึกษาที่ดีเยี่ยม และได้แบ่งเบาภารกิจไปมาก ทั้งเป็นแม่ที่ดีของลูก” และตรัสมีเมตตาจิต ถึงพระราชดำรัส

ตอนหนึ่งว่า “เมื่อเร็ว ๆ นี้ไปบนภูเขาแล้วก็ทราบ ว่า คนที่รู้จักมานานเป็น คนชาวเขา เขาไม่สบาย ไม่มาพบ จึงส่งเฮลิคอปเตอร์ไปรับ และได้ส่งโรงพยาบาลในวันนั้นเอง ก็ได้ช่วยชีวิตเขา” หรือรับสั่งกับแพทย์หลวงว่า “...ฉันต้องการให้หมอช่วยไปดูแลบำบัดทุกข์ให้แก่เด็กนักเรียนและประชาชนที่อยู่ในท้องที่กันดารห่างไกลหมอบ และจะออกค่าใช้จ่ายให้หมอตามความจำเป็น โดยให้จัดหน่วยเคลื่อนที่ไปบนรถยนต์และตระเวนไปตามถนนหนทางตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลในชนบท....”

ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระราชอิสริยยศสูงสุด และทรงเป็นพระประมุขของประเทศ ซึ่งทุกครั้งที่พระองค์ตรัส ทุกคนย่อมตั้งใจฟังอยู่แล้วแม้กระนั้น พระองค์ก็มีได้ “ตรัสตามยถากรรม” หากพิจารณาพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสอย่างรอบคอบจะพบว่า พระองค์ทรงมีหลักการพูด วิธีการพูด การสร้างการพูดให้น่าสนใจ ทรงมีศิลปะการพูด ศิลปะการฟังและคุณธรรมในการพูด ไม่เพียงแต่เท่านั้น ยังทรงมีมารยาทในการพูด เช่น ทรงตั้งใจฟังผู้อื่นพูด รู้จักรับฟังความโกรธ ใช้คำสุภาพ และทรงรู้จักหยุดพูดในโอกาสที่เหมาะสม ดัง

ที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเล่าว่า “...แต่เท่าที่ได้ผ่านมาก็เห็นผู้ฟังพอใจในพระราชดำรัสทุกแห่งที่เสด็จ นอกจากฟังอย่างสนใจที่สุดแล้ว บางทีก็มีการหัวเราะอย่างครื้นเครงขึ้นมากลางคันถึงกับต้องหยุดรับสั่งไปครู่หนึ่งแล้วจึงรับสั่งต่อไป....” และจะไม่ทรงพูดจากถูกหรือข่มขู่ผู้ฟังแต่ประการใด อีกทั้งยังทรงเป็นผู้มีจรรยาในการพูด ได้แก่ ทรงเตรียมพร้อมก่อนพูดมีสมาธิในการพูดทุกครั้ง ดังที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเล่าว่า

.....วันที่เสด็จถึงชิตินี้ เมื่อนายกเทศมนตรีเมืองชิตินี้ กล่าวถวายการต้อนรับจบลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จไปทรงยืน หน้าเครื่องขยายเสียงเพื่อรับสั่งตอบขอบใจนายกเทศมนตรีและประชาชนที่มาคอยรับเสด็จ ทันใดนั้นก็มีผู้ไปรยไปปลิวลงมาจากหน้าต่างตึกที่สูงมากที่อยู่ข้างหลังศาลาเทศบาลพอดี พระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นเหมือนกัน แต่ทรงทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ มีพระราชดำรัสต่อไปจนจบ.....

หรือ ทรงพยายามปรับปรุงวิธีการพูดให้เข้าใจง่าย ดังที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเล่าถึงครั้งเสด็จ ฯ ประเทศแคนาดาว่า

.....พระเจ้ายู่หัวทรงตระหนักดีว่า
ชาวแคนาดาชื่นชมภาษาฝรั่งเศส
จึงทรงพยายาม
ปรับปรุงพระองค์อย่างน่าเห็นพระทัย
ที่สุด แม้พระราชดำรัสที่จะรับสั่งนั้น
เตรียมไว้เป็นภาษาอังกฤษแล้วก็ทรง
ร่างพระราชดำรัสใหม่เป็นภาษาฝรั่งเศส
เองหลังจากเสด็จกลับจากงาน
ประมาณตีหนึ่ง กว่าเสด็จเกือบ
ตีห้า แต่ก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เมื่อ
รับสั่งแล้วผู้ฟังพอใจมาก ประมอ
ถวายอยู่นาน....

และ ทรงแสดงความนับถือผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็น
ชาวไทยหรือชาวต่างประเทศอื่นเป็นการให้
เกียรติแก่ผู้อื่นเสมอ ตลอดจนทรงมีความ
รับผิดชอบต่อการพูดตลอดมา

จากบางส่วนของพระบรมราโชวาท
และพระราชดำรัสที่ได้ยินเชิญมานี้พบว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน
นอกจากจะทรงเป็นพระประมุขของประเทศ
แล้ว ยังทรงเป็นนักพูดที่ทรงพระปรีชายิ่ง
ทรงสร้างเสริมความสัมพันธ์และความสมาน
ฉันท์ภายในชาติอย่างดียิ่ง ทรงเข้าถึงจิตใจ
ประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง แม้ในต่าง
ประเทศพระองค์ก็ทรงทราบกตเวทิตาพระวรกาย

เพื่อเสด็จไปเจริญพระราชไมตรีทรงทำหน้าที่
เสมือนหนึ่ง นักการทูตและทรงประกอบพระ
ราชกรณียกิจด้านนี้ได้ดั่งงามทำให้ชื่อเสียงของ
ประเทศไทยปรากฏขจรกระจายไป

บทบาทนักพูดของพระองค์ที่ได้ทรง
กระทำไปแล้ว เป็นต้นว่า พระราชทาน
สัมภาษณ์ พระราชทานพระบรมราโชวาท
และพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ ทรงเป็น
ผู้ร่วมอภิปราย ทรงกล่าวสุนทรพจน์ ทรง
สนทนากับกันเอง ตลอดจนมีรับสั่งกับ
ราษฎรอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นสิ่งที่พระองค์
โปรดปรานและต้องพระราชประสงค์อย่างยิ่ง
นั้น จะสังเกตเห็นว่าพระองค์ทรงมีปฏิภาณ
มีความรอบรู้และมีความจำดีเป็นเลิศ และ
พระองค์จะ ครัสต์ด้วยพระวาจาไพเราะ นุ่มนวล
และจริงใจเป็นที่จับใจของผู้ฟังทั้งปวงเสมอ ซึ่ง
เป็นพระราชจริยวัตรที่ทราบกันโดยทั่วไป
ไม่เคยปรากฏเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้เนื่องจาก
พระองค์ทรงปฏิบัติตามราชสังคหวัตถุที่ว่า
ด้วย “วาจาเปี่ยม” จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจแต่
อย่างใดที่เมื่อถึงวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕
ธันวาคมของทุกปี จะมีสิ่งหนึ่งที่คนไทยทั้ง
ประเทศต่างเฝ้ารอฟังอย่างใจจดจ่อคือพระ
ราชดำรัสที่ทรง “คุยอย่างเป็นกันเอง” เกี่ยว
กับเรื่องราวต่าง ๆ ในบ้านเมืองที่แสดงให้เห็น

เห็นว่าพระองค์ทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอย่างต้องแท้ด้วยทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ราษฎรทั้งมวลตลอดมา พสกนิกรไทยจึงพากันรักพระองค์เป็นชีวิตจิตใจ พระองค์ทรงเป็นจุดที่รวมความรักและความภักดีของคนไทยทั้งชาติ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวสิ่งเดียวที่ทำให้ไทยยังเป็นไทยอยู่ได้ขณะนี้ ดังนั้นจึงมีราษฎรเป็นจำนวนมากที่เมื่อพระองค์รับสั่งถามว่าทำไมมากันมาก รู้ได้อย่างไรว่าใครจะมา มาไกลไหม ต่างกราบถวายบังคมทูลตอบว่า “โอ้ย ใครไม่บอกก็มา อยากมาเห็น อยากมาจับต้องสักที ตายแล้วไม่เกิดก็ไม่ว่า”

เนื่องในวโรกาสอันเป็นมหามงคล สมัยทรงเจริญพระชนมพรรษาครบห้ารอบ พระนิกษัตรและนับแต่ที่เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติมาเป็นเวลานาน ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่ทรงคุณค่ามหาศาลแก่ประเทศชาติและพสกนิกร ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสอันอัมฤกษ์ถวายพระพรชัยแด่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ขอให้ทรงพระเกษมสำราญมีพระชนมพรรษายั่งยืนนาน นิราศโรค โศก ทุกข์ ภัยอันตรายทั้งปวง สถิตเสถียรในมไหศวรรยราชสมบัติเจริญจำรัสด้วยพระเกียรติคุณอดุลยศปรากฏจกรกัจจายไปทั่วทิศานุทิศสถิตเป็นมิ่งขวัญร่มโพธิ์ร่มไทรของพสกนิกรไทย ไชโย ๕

บรรณานุกรม

หนังสือ

ชุมนุมภาษาไทย . บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริเรื่องปัญหาการใช้คำไทย.

พระนคร : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๑.

นันทา ขนภักดี . การพูด. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๘.

ประยุทธ์ สิริพันธ์. บิยราชโนวาท. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ม.ป.ป.

ประวิณ ณ นคร. พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสคัดัดตอนเพื่อใช้ในการพัฒนาข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๒๕.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชนและพระราชกรณียกิจใน ๒๕ ปี. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔.

ถาวลีย์ โชตมระ. “ภูมิพลมหาราช.” เกิดพระเกียรติ ๖๐ พรรษาภูมิพลมหาราช. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บางกอกสาส์น, ม.ป.ป.

วิลาศ มณีวัต . อารมณีนัน ๒๐๐ ปี. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๖.

ศิลป์ชัย ชาญเฉลิม . เบื้องหลังรัชทายาทจอมพล. โดยนายหนวช (นามแฝง). กรุงเทพมหานคร : วรรณิการ์พิมพ์, ๒๕๒๑.

สงบ สุริยจันทร์ . พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสาธิต, ๒๕๑๕.

สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา, ท่านผู้หญิง. เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๒๔.

_____ . "วันฉัตรมงคล." สดุดีบุคคลสำคัญเล่ม ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๒๕

เสรี น้อยบัวทิพย์. โคมพนาประวัติศาสตร์ยุคประชาธิปไตยเลือด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๑๗.

हरิน หงสกุล . คำกราบบังคมทูลและพระราชดำรัส. กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (รวบรวม). กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๖.

โอกาส เสวกกุล . พระบรมมภ์เกล้า. พระนคร : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, ๒๕๑๔.

วารสาร

"กระแสพระราชดำรัสวันเฉลิมพระชนมพรรษา." นกฟุด. ๑ (ธันวาคม ๒๕๒๕) : ๔

ทองค้อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. "ทศพิชราชธรรมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช." วารสารไทย. _____ ๖ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๕) : ๔๕-๔๗.

สุนัย สินธุเดชะ . "พระมหากษัตริย์จะหาว่าพ้น." นริ. ๓ (ปีกหลังพฤศจิกายน ๒๕๒๔) : ๓๐-๓๑.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. "สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จไปมหาวิทยาลัย ท่านทรงพลขนมไปมหาวิทยาลัย." ศิลปวัฒนธรรม. ๘ (เมษายน ๒๕๓๐) : ๓๔.

หนังสือพิมพ์

"พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว." มติชน. ๕ (๕ ตุลาคม ๒๕๒๕) : ๕.

รุจน์ รณชัย. "ปัญหาแพทย์ปัญหาเพศ." ไทยรัฐ. ๓๐ (๑๖ มิถุนายน ๒๕๓๐) : ๑๓.

"สมเด็จพระภูมิพลมหาราช." ไทยรัฐ. ๓๐ (๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๐) : ๑๓.

การอภิปราย

สมาคมสันติสุข. จากจิตรดาสู่ประชาไทย. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสันติสุข. ๒๕๒๖.